

ארכיון מעין-צבי

תעוד חברים ברשם-קול

יהודה גולן

זכרונות חיים

בשנים 1923 - 1999

הוקלט בשנת: 1999

מספרי קלטות: 167,168

עריכה ע"י: אוה אדוריאן

ראיון ע"י: אוה אדוריאן

יהודה גולן

הרקע המשפחתי והילדות

נולדתי בשם יהודה שוסטר - גולן בשנת 1923 בעיר רוזומברוק בצפון סלובקיה במפגש של 4 רכסי הרים: הטטרה הגבוה והנמוכה, והפטרה הגבוה והנמוכה. במפגש זה זורס נהר ווה, שנשפך לדנובה.

אמא - אירמה אונגר, משפחתה גרה בכפר ויקרטוביצה. הם היו דוברי גרמנית. לאמא היו 6 אחים ואחיות, כולם היו מסודרים כלכלית: לאחד מנסרה, לשני עסק בזכוכית, אחד פתח חנות מכולת. אמא בהתחלה עבדה בקושיצה כפקידה. מאוחר יותר הצטרפה לאבא בניהול חנות של יבוא פרות וירקות.

אבא - מקס שוסטר, היה חייל בצבא רוסי ונפל בשבי באיטליה. הצליח לברוח ונדד עד לסלובקיה - לרוזמברוק - שם פגש את אמא והם התחתנו.

אחי הגדול נולד ב 1920 שמו הרברט (על שם Herbert Samuel) אחי הצעיר אוטו-איוון, נשלח למחנות השמדה ביוני 1943 - הוא היה אז בן 10. בעירה היו כ 350 משפחות יהודיות, לרוב הם לא היו חרידים אלא מסורתיים.

ברוזומברוק התרכזו הרבה יהודים ויזמים מאמריקה שעזרו להקים תעשייה, טכסטיל, עץ, בתי יציקה, יצור צלולוזה ליצור נייר. רוזומברוק היא עיירה אנטישמית, עירו של Hlinka. בבית הספר הקתולי שמענו הרבה הערות נגד יהודים. בגימנסיה היינו 8 תלמידים יהודיים, Hlinka היה מעוניין לפתח את העירה ועשה את זה גם בעזרת היהודים. גם הרבה פועלים עבדו אצל היהודים. בהתחלה היה מצב כלכלי טוב, אבל בהמשך הוא התדרדר. ב 1938 פרשתי מבית הספר, כדי להשתתף בהכנה לעליה.

נעורים

אחי היה פעיל בהנהלת המכבי הצעיר, היה לנו מועדון נוער, שהיה תמיד מלא ילדים. הצטרפתי לתנועה בגיל 10 והשתתפתי במחנות קייץ. בדרך מקרה זה היה המכבי הצעיר ולא השומר.

לקראת העליה

בחודש אוקטובר 1938 גורשו היהודים שלא היתה להם אזרחות צ'כית אל הגבול הפולני. בני המשפחה שלי לא היו נתינים צ'כים, היה לנו NANSEN-PASS. אינני יודע, מדוע אותנו לא גירשו. יום אחד

נכנסתי לכיתה והמורה אמר לי: "שוסטר אתה עוד פה?" אני לא תביישתילענות לו. הוא רץ להתלונן למנהל, שלמעשה עמד לצידו. כעבור כמה ימים החזירו את היהודים מהגבול. אני הייתי נחוש בדעתי לעלות ארצה. ההורים אמרו: יש אלוהים שישמור עליך - סע! אני הייתי מיועד לעלות עם עליית הנוער והדברים הסתדרו כך שעברתי את המיון של התנועה במחנה הכנה ב-Pisarky. היינו 2 מסולבסקיה, אני ועוד בחור. ב 14.3.1939 נסעתי ברכבת לילה האחרונה לפראג. הגעתי ל - PAL-AMT ומשם העבירו וריכזו את הנערים ב-BOHNICE, שם חילקו אותנו לפי תנועות ונשלחנו לפי התור לעלייה. שם הייתי כ-4 שבועות. עוד הספקתי לראות את הפלישה של הצבא הגרמני לפראג.

העלייה

עלינו דרך איטליה, באוניית נוסעים, אני עליתי דרך גנואה. את החפצים שלחנו קדימה, איתנו היתה רק מזוודה אחת. התברר שההמלצות של עליית הנוער לא היו מעשיות - כמו מגפי עור ומעיל עור. הגענו לחיפה, שם קיבל אותנו נציג של עליית הנוער, ירדנו מהספינות אל הרציף. שם הודיעו לנו שאנחנו-חלק מאיתנו, הקבוצה הצי'כית, מיועדים לבאר טוביה, ההסעה היתה באוטובוס משוריין.

באר טוביה

לא היה לנו מושג מה מחכה לנו שם. כל אחד היה מסודר אצל משפחה שקיבלה אותנו בחמימות. מצאנו בתים עניים מאוד - בתים של 2 חדרים, בהם התנהלו החיים של כל המשפחה. המשפחה שקלטה אותי היו עולים מרוסיה ולה היו 2 ילדים - הבת נפטרה צעירה. רק בחלק מהבתים היתה מקלחת, בתי השימוש והמקלחות היו בחצר. באר טוביה נהרסה ב-1929 על ידי הערבים, ובשנת 1930-1933 חזרו לישב אותה שנית. נכנסנו מהר מאוד לסדר היום: עבודה עד לצהריים (לפי הצורך גם יותר). פשוט עבדנו יחד עם בני המשפחה. אחרי הצהריים היינו אמורים ללמוד. צוות המורים - שאול ורחל - היו מצויינים ואנחנו שמרנו על הקשר איתם במשך שנים רבות. ילדי הכפר בהתחלה עשו מאיתנו צחוק, אבל בהמשך הפכו היחסים למצויינים. למספר חברים החליפו את המשפחות על פי הרגשתם של הנערים. פלא איך הסתדרו לקבל עוד ילד נוסף בתוך המשפחה למרות הצפיפות. אנחנו קיבלנו ואכלנו אותו הדבר כמו ילדי האכרים. המכנסיים הקצרים הראשונים קנה לי המושבניק שלי - למרות שלא היה להם עודף כסף, גם נתנו לי קצת כסף, כשיצאנו לטיול. נכון, עבדנו קשה, אבל זאת היתה הכשרה טובה לקראת העתיד, הדבר החשוב ביותר היה שסיגלנו לעצמנו את שיטות משמעות העבודה בחקלאות וזה בלט מאוד כשהגענו למעין.

כל ערב החברה נפגשו, שמרנו על חיי חברה, בעיקר עם החברים מצ'כיה - הקבוצה הגרמנית שמרה בהתחלה על עצמאותה.

מעין צבי

בתום שנתיים היינו צריכים להחליט איפה נמשיך. באו אלינו שליחים ממעין והזמינו אותנו לבקר. לא הכרנו חיי קיבוץ. הבטיחו לנו הרבה דברים וציירו לנו תמונה אידיאלית שלא היתה קיימת במציאות. אז גרו במשק עדיין באוהלים, בחצר קטנה עם מגדל שמירה - הצטרפנו באפריל 1941. פיק"א לא נתנה לנו אפשרות ממשית להתפתח.

בהתחלה, כשבאנו התחלפו הרבה חברים. הצטרפו עוד חברות נוער ובודדים ובודדות שהגיעו. היינו כ-120-100 חברים. המעבר היה קשה עבורנו. הרגלים ומשמעת עבודה היו זרים לנו. אפילו לחם לא היה לנו יום יום - גם בעניני סידור עבודה היו בעיות.

פלמ"ח

1941 גוייסתי לפלמ"ח על ידי איש ההגנה. הם דרשו גיוס של 3 חברים, חיים פרידמן, פרנצק ואני התגייסנו, אולי היה נוח לשחרר אותנו מסידור העבודה. נשלחנו לקורס בגבעת-עדה. שם קיבלנו מושגים ראשוניים מה זה להיות חייל. אחר כך עברנו קורס נוסף בסידני-עלי (ע"י שפייס). התקן היה להיות מגוייסים כ-3-1 ימים בחודש. האימונים הנוספים התקיימו בגבעת עדה. בינתיים החריף המצב בחזית באפריקה והצבא של רומל התקדם - היתה סכנה, שהוא יגיע גם עד לארץ. בו זמנית היו מגעים עם הצבא הבריטי בקשר לאימון מחלקה - 6 פלוגות מכל הארץ - לקבל אימון צבאי ממש. ביער משמר העמק, ישבה המחלקה הגרמנית בפיקודו של שמעון אבידן מעין השופט. הכוונה היתה לאמן מחלקה - 30 חיילים - אימוני חבלה ולוחמה פרטיזנית, כדי שיצניחו אותם מאחורי הקוויס הגרמניים ולהלחם בהם. תורגלנו בשיטות ופקודות הצבא הגרמני, גם במדים שלהם. המחלקה שלנו היתה בקשר עם המודיעין הבריטי למטרות פעילות באירופה. הבריטים רצו שנעזור לטייסים בריטיים בשטח אויב לברוח ולחזור הביתה. מטעם ההגנה היינו אמורים ליצור קשר עם היהודים ולכוון אותם אל קבוצות הפרטיזנים, קראו לנו מחלקה בלקנית. ברומניה, בולגריה, יוגוסלביה, הונגריה, וסלובקיה - היינו אמורים לטפל בקשר עם אנשי המחתרת המקומיים. במשמר העמק היינו כולנו במסגרת אחת, אני השתייכתי לפלוגה ג' - אחת מ 6 פלוגות. הנשק שלנו היה נשק קל מתוצרת צרפת, שקיבלנו מהצבא הבריטי. כשנגמר הכסף - התקציב - הוחלט להשאיר חלק מהכוח

במשמר העמק. נמשך שם קורס מ"כים ואלה ידריכו בעתיד אנשים נוספים. עברנו לשפיה, נדדנו בין הבסיסים השונים כמדריכים. פעלנו לפי הסכם עם התתישבות- עבדנו חצי הזמן וחצי הזמן התאמנו. התוכנית של המחלקה הבלקנית לא יצאה לפועל. הפלמ"ח עבר ב-1945 למחתרת. עד אז הבריטים העלימו עין מפעותלתינו. למעין הגעתי פעם ב 6 שבועות לחופשה. הצופים להתגייסו לפלמ"ח כיחידה שלמה.

בסוף מלחמת העולם השנייה 1945

התברר, שנצטרך להאבק בבריטים, עקב המדיניות העויינת שלהם לגבי העליה. בו בזמן, שהיו המוני פליטים במחנות DP, שרצינו להביא אותם לארץ. הפלמ"ח התגייס לאירגון עליה ב'. בסוף נובמבר 1945 השתחררו חלק מהמגוייסיים. גם אני חזרתי אחרי ליל פיצוץ הרכבות בו השתתפתי. הכוונה היתה לשתק את החיים בכל רחבי הארץ, החוליות התפרסו בכל הארץ ופוצצו פסי רכבת. החוליה שלי פיצצה 10 קטעים - מבית שאן עד לגשר.

בחזרה במעין

התחתנתי ב 19.7.45. באותו התאריך היה חיפוש נשק בגבעת-חיים ונעצרו כ-40 חברי מעין. אותו יום עבדתי על הטרקטור ולא הייתי נוכח. במעין התחלתי לעבוד כנהג משאית. זאת היתה עבודתי ב-1.1.48. בתאריך זה זומנתי ע"י יצחק רבין להתגייס. עברתי לכפר מנחם כמפקד המחלקה וזאת לאחר ההצבעה ב 29.11.47 כשחיכו להתקפה ערבית.

מלחמת העצמאות

בתחילת המלחמה עד סוף מרץ ליוינו את השיירות, מדובר בחטיבת הראל. כדי להעביר אספקה, נשק ותחמושת לכיוון ירושלים היינו חייבים להעביר אותם בשיירות. היו לנו הרבה אבידות. אחרי כיבוש הקסטל, בית אקסה, לא נשארה לנו ברירה, אלא להרוס אותם, אחרת הם יחזרו בלילה לאותם המקומות. הייתי אז קצין התחבורה של הגדוד החמישי. היו שני כוחות - שעלו בחליפין לירושלים. גם גושי עציון היו שייכים לנו. האבידות בנפש וברכב היו קשות, היה חשוב לטפל בבעיה אחרת. תשובה היה לכבוש את הכפרים ולשבת בהם בקביעות. אני הייתי ממוקם בתחנת "אגד" בתל אביב - בחדר 9. עם עליית החטיבה לירושלים וסגירת הכביש ע"י הערבים, התרכזו, כוחות ההגנה בנסיונות לפתוח את הדרך מחדש. בירושלים היו 80,000 תושבים במצור. הם היו תלויים באספקה, שהצלחנו להביא דרך בורמה

בלילות. דרך בורמה נפתחה ביוזמת כמה צעירים שחיפשו לשבור את המצור על ירושלים, בהתגייסות מירבית אנשי ירושלים באו לקראתינו לקבל את המטען. לי לא היה מושג איך מארגנים מבצעים כל כך מורכבים, אבל לא היתה ברירה - היינו חייבים לפתור את הבעיות. בהמשך עברתי באותו התפקיד למפקדה. הקרב על ירושלים היה קשה עם הרבה קורבנות. בזמן ההפוגה הראשונה, שהיתה בערך ביוני. היו לחטיבה כ-400 קורבנות ואותו מספר פצועים. באותו הזמן פורק הפלמ"ח והגדודים 4 ו-5 שקלטו את העולים החדשים לשורותיהם. את הגדוד השישי היו צריכים להקים מחדש - אלה היו הסטודנטים בירושלים עם אבידות עצומות. קס צה"ל עם מפקדים של הפלמ"ח. באותו הזמן היו כבר חיפה, עכו ונצרת בידינו. הגליל חלקית ויפו והגישה אליו היתה חופשית. הנגב והדרום היו בידינו - רק אילת נכבשה מאוחר יותר. למרות שחטיבת הראל התקדמו מעבר לאל-עריש, בן גוריון ציווה לסגת משם. חלק מהאנשים התחילו להשתחרר ביניהם גם אני.

הצופים ג'

ב-1947 במאי פורקה המחלקה הבלקאנית וחבריה חזרו ליחידות הקודמות ליחידה הצטרפו מגוייסיים חדשים, בוגרי בתי"ס תיכוניים שהיוו קבוצת הכשרה של הצופים. אני הייתי מפקד של חלק ההכשרה שבסיסה היה בביתניה. ההכשרה ניהלה את החיים היומ-יומיים שלהם באופן עצמאי ואנחנו הדרכנו אותם בשימוש בנשק והתמצאות בשטח. הם נעשו ליחידת פלמ"ח תקנית והם השתתפו גם בפיצוץ פסי הרכבת בעמק בית שאן ב-2.11.47.

בתקופה זאת הייתי למעשה כבר משוחרר, אבל השתתפתי עוד בפעולה זאת. עד לינואר הייתי בבית "ברזרבה", אחר כך התגברו ההתקפות של הערבים על הכבישים, הם רצו לשבש את התחבורה בארץ, ואני נשלחתי ע"י יצחק רבין לגבעת ברנר.

במעין צבי

בספטמבר 1949 חזרתי למעין צבי, שגדלה כשהמשק התחיל להתפתח. אני נכנסתי לנהגות וכעבור זמן קצר עברתי לעבוד במוסך שהוקם בסוף המלחמה. עד 1968 עבדנו במבנה הישן, אחר כך בנינו את המבנים שעומדים עד היום. המוסך היה אחד הענפים המכניסיים במשק. אברי ניהל את העבודה ואחרי שאברי הפסיק את עבודתו שם לקחתי על עצמי את הניהול, כולל ניהול עבודה. הכביש בין חיפה לחדרה הושלם והתחבורה עברה דרכינו - היתה הרבה עבודה, נתנו שרות למשאיות.

בית ראשון במולדת

כשהגיע הגל הגדול של העלייה מרוסיה ב-1988 גמרתי לעבוד במוסך, אחרי שדבורה נפטרה. קיבלנו 10 משפחות מרוסיה לשנת התאקלמות

בארץ. זאת היתה תוכנית מיוחדת של התנועה הקיבוצית, שהצליחה מאוד המבוגרים למדו ב 6 החודשים הראשונים מלא ועסקו בעבודות מזדמנות עד כמה שהתפנו מהלימודים. בגמר האולפן בחלקם עבדו בשכר בסקופוס וחלק מצאו עבודה, כשילדיהם נקלטו בבה"ס בסביבה. אנחנו לא קלטנו משפחות עם ילדים כי לא היה לנו מקום במסגרות שלנו.

בנייה תקציבית

ותיקי מעין גרו בדירות של 42 מ' (מרובעים) והיתה דרישה לשפר את מצבם, עלה הרעיון לבנות עבור החברים הותיקים שכונה בכניסה למשק 8 בתים טרומיים, שלמעשה הובאו ארצה עבור העליה הגדולה מרוסיה. אלה הם בגודל של 60 מ' 2 שהגיעו מוכנים בלי אפשרות לערוך בהם שינויים, אלא הכנסת ארונות מטבח ובחדרים. פיקחתי על הבניה, שבוצעה ע"י חברת עמידר. ניסיתי לשפר מה שניתן והוספנו מחסן ומרפסת עם גג. החברים נכנסו באוקטובר 1992, רוב המשפחות נכנסו באותה השבת לדירות החדשות.

הבית הסעודי

עם סיום עבודה בבניה תקציבית נעשיתי המרכז האדמיניסטרטיבי של בית תמר. הבניה תוכננה ע"י גבי גרזון ולא נלקחו בחשבון כל הצרכים של בית סיעודי מראש. היינו חייבים לעשות הרבה שינויים. הבית כולל 10 חדרי אישפוז ותכולת הבית הם 17 חולים. הבית הסעודי מוכר ע"י משרד הבריאות והוא בפיקוחו. הייתי בתפקיד זה עד 1999 - עד שיצאתי לגימלאות.

תקשורת

במשך כל השנים מלאתי תפקידים נוספים והייתי חבר בוועדות הבאות: ועדת תקשורת, ועדת עבודה, ועדת תיכנון. הייתי גם פעיל באירגון אירועי תרבות במעין, בעיקר חג ה-20 וה-25. המשכתי לשרת בשרות מילואים מעבר לגיל הפרישה והייתי מפקד חבר ונפ"א. בסוף הייתי קצין קישור בין הצבא ומשרדי הממשלה - במל"ח. בהתאם עליתי גם בדרגה - עד סגן אלוף. ב-1968 שוחררתי ובתעודת פטור כתוב ששירתתי 38 שנה ו 6 חודשים.

התנועה למען ארץ ישראל טובה

התנועה הזאת עוסקת ומציינת מעשים טובים של אזרחים ונותנת להם את תשומת הלב הראויה. מספר אירועים לדוגמה כשהייתי פעיל באירועים של התנועה: ערב לכבוד חבלני המשטרה, שלא זוכים תמיד להערכה מטעם הציבור הרחב, מסך עולה לעולה - לאומנים עולים, שהופיעו במקומות שונים בארץ וכך ניתנה להם אפשרות להיחשף לצופים. ערב הצדעה לחסידי אומות העולם - לאלה, אשר חיים בארץ

וברכות לאלה בחו"ל. ערב לזכרו של שייקה אויפר, ערב לכבוד מקבלי צל"ש בצבא -תזכורת פומבית. הצדעה למשמר הגבול בהיכל התרבות. ערב ליד-שרה -למחלקה הערבית של המפלמ"ח ערב הצדעה בעכו למחתרות פלמ"ח, לח"י, אצ"ל.

היו אירועים בכנסת אותם אירגנו כל שנה לאנשים כאות הוכרה: למשל ליוסף בורג, למרים בן-פורת, ואחרים. חבר קיבוץ גינגר ישראל אראלי היה אחראי על הפקות האירועים לפעמים אירועים ענקיים - בהשתתפות של כ-5 אלפים איש. יושב ראש הכנסת, שבח וייס היה חבר תנועה והלך מאוד לקראתו. המימון ניתן מתרומות של מוסדות מסחריים כמו בנקים או מפעלים גדולים.

המשפחה

אני חייב חובה גדולה למשפחתי, לדבורה ז"ל, שנתנה לי סיוע, לילדים, חגי, אבנר ורותי ולנכדים שלי, שהיום כבר התבגרו - כל אלה יצרו את המוצר היחודי הזה.

לסיכום:

במבט לאחור, על מה שהספקנו ביחד עם חברים טובים, אפשר להגיד שהיה לי הרבה מזל בחיים. לצערי לא נמצא מחליף להמשך הפעילות בישראל הטובה. זאת היתה גולת הכותרת לפעילותי במשך עשרות בשנים. היה לי מזל, זה מה שנחוץ בנוסף לכישורים אחרים. אני מצדיין בעיקר את מיכה לינדנשטראוס כאדם שיודע להפעיל ולגייס אנשים בעלי רצון טוב.

אין לי טענות לקיבוץ, הגדולה שלו היתה בזה, שהוא עזר במקום שאפשר ובמקום אחר לא הפריע.

ראיון עם יהודה גולן

ארכיון קבי מעין צבי

הוציא לאור: 1987